

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วทั้งทางด้านเศรษฐกิจสังคม เทคโนโลยี และข่าวสารข้อมูล มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตประชากรอย่างมาก การต่อสู้แข่งขันทำให้คนเรามีชีวิตที่รีบเร่ง และมีเวลาสำหรับตนเองและครอบครัวน้อยลง ซึ่งมีผลต่อสัมพันธภาพในครอบครัวและส่งผลกระทบต่อเด็กเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในเด็กปฐมวัย เพราะประสบการณ์ที่เด็กได้รับ จะมีอิทธิพลต่อชีวิตของเด็กในเวลาต่อมา

ปัจจุบันมีผลการศึกษาค้นคว้ามากมายที่สนับสนุนและบ่งชี้ว่าการพัฒนาคุณภาพประชากรจำเป็นต้องมีการเลี้ยงดูที่เหมาะสม นโยบายของคณะรัฐมนตรี (2548) มีนโยบายพัฒนาคนและสังคมที่มีคุณภาพ กล่าวคือ การทำให้คนมีความสุข ซึ่งจะต้องประกอบด้วยการมีสุขภาพแข็งแรง ครอบครัวที่อบอุ่น มีสภาพแวดล้อมที่ดี มีสังคมที่สันติสุขและเอื้ออาทร รัฐบาลจึงถือเป็นนโยบายที่สำคัญ โดยพัฒนาคนให้มีความรู้และจริยธรรมเริ่มตั้งแต่แรกเกิด โดยให้ความสำคัญแก่การสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ครอบครัวที่อบอุ่น และสถานศึกษาที่เอาใจใส่ดูแลอย่างใกล้ชิดด้วยการปลูกฝังความรู้ที่ทันโลก และคุณค่าที่ดีของวัฒนธรรมไทย สร้างความเข้าใจให้แก่พ่อแม่ผู้ถึงวิธีการดูแลบุตรที่ถูกต้องตามระดับการพัฒนาของสมอง ขณะเดียวกัน วัลลภ ตั้งคณาภิรักษ์ (2548) ประธานมูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก ได้เสนอประเด็นเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการทำงานของจังหวัดว่า... จังหวัดควรส่งเสริมชุมชนให้เข้มแข็งและมีบทบาทในการดูแลเด็ก โดยเปิดโอกาสให้ชุมชนได้ร่วมกับองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น กำหนดโครงการและมาตรฐานในการดูแล และพัฒนาเด็กตั้งแต่มีหลักสูตรครอบครัวศึกษาทุกระดับ และเตรียมครอบครัวใหม่ เสริมสร้างสภาพแวดล้อมทางสังคมและกิจการที่ดีของครอบครัว ส่งเสริมการศึกษาและวิจัยเพื่อเด็กต้องดำเนินควบคู่กันไป ภายใต้การมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนมีความหลากหลายของวิธีการส่งเสริมอย่างจริงจัง เพื่อประโยชน์สูงสุดที่เด็กๆ จะได้รับการพัฒนารอบด้าน

หนึ่งในเรื่องการดูแลเด็กและเยาวชน พญ.จันทร์เพ็ญ ชูประภาวรรณ (2548) ผู้ประสานงานชุดโครงการวิจัย “เด็กเยาวชนและครอบครัว” สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ได้นำเสนอไว้ในเอกสารเรื่อง เด็ก เยาวชน และครอบครัว : “อนาคตของชุมชน” ว่าเด็กปฐมวัยเป็นวัยที่ขาดการดูแลเอาใจใส่มากที่สุด จึงเป็นหน้าที่ของครอบครัวโดยตรงในการดูแล โอบอุ้มให้เด็กเติบโตตามวัย และมีโอกาสในการพัฒนาให้เต็มศักยภาพ เพราะช่วงปฐมวัยเป็นช่วงที่เป็นพื้นฐานของการเจริญเติบโตของ

เด็กและเยาวชนในวัยต่อๆ มา แต่พบว่าเด็กวัยปฐมวัยได้รับความสนใจจากสังคมน้อยกว่าวัยอื่นๆ เห็นได้จากการลงทุนในภาครัฐที่ให้ความสำคัญกับเด็กช่วงวัยเรียนมากที่สุด ในขณะที่เด็กเล็กช่วงอายุต่ำกว่า 3 ขวบ ส่วนใหญ่ยังได้รับการดูแลจากมารดาโดยบิดาให้การช่วยเหลือบ้าง แต่เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศจบการศึกษาเพียงชั้นประถม จึงทำให้มีข้อจำกัดในด้านความรู้ในการดูแลเด็ก รวมทั้งขาดแหล่งสนับสนุนที่ดีในสังคม จึงไม่ต้องสงสัยเมื่อพบว่าเด็กปฐมวัยจำนวนหนึ่งมีการพัฒนาช้ากว่าวัย โดยเฉพาะด้านที่ต้องการกระตุ้นจากผู้เลี้ยงดู และปัญหาที่พบว่าวิกฤตมากที่สุดสำหรับเด็กปฐมวัย สามารถแบ่งได้ 3 หัวข้อใหญ่ๆ คือ

1. พ่อแม่ส่วนใหญ่ยังขาดความพร้อมในการเลี้ยงดูบุตรปฐมวัย โดยเฉพาะเรื่องความรู้ความเข้าใจถึงพัฒนาการเด็กตั้งแต่แรกคลอดและระยะ 5 ขวบปีแรกของชีวิต เป็นเหตุให้เด็กปฐมวัยจำนวนมาก โดยเฉพาะในชนบท ที่อยู่ในครอบครัวยากจน มีพัฒนาการล่าช้ากว่าวัย เมื่อโตขึ้นเป็นผลให้มีสติปัญญาต่ำกว่าที่ควรจะเป็น

2. ชุมชนในภาวะอ่อนแอ ส่วนใหญ่สนใจแต่เรื่องทำมาหากิน ยังขาดการรวมกลุ่มหนุนช่วยกันระหว่างครอบครัว ครอบครัวยังต้องรับภาระการดูแลเด็กเล็กตามลำพัง ซึ่งทำให้ไม่ถูกต้องได้ง่ายมาก ส่วนองค์กรชุมชนที่เป็นทางการ เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) สนใจแต่การพัฒนาด้านกายภาพของชุมชน เช่น ทำถนน สร้างถาวรวัตถุ ขาดแนวทางการพัฒนาครอบครัวอันเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างคนมีคุณภาพให้แก่ชุมชน ทั้งที่ อบต. เป็นองค์กรชุมชนที่มีบทบาทอย่างมากในการเตรียมความพร้อมสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน รัฐจึงควรส่งเสริมให้องค์กรชุมชนที่มีศักยภาพสูงเป็นผู้ดำเนินการหลัก ในการจัดบริการดูแลเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย

3. สังคมไทยยังขาดความสนใจต่อสถานเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย โดยที่รัฐยังไม่มีนโยบายกำกับคุณภาพของสถานเลี้ยงดูเด็ก ทั้งๆ ที่ดำเนินการโดยภาครัฐและเอกชน จึงมักพบว่าสถานเลี้ยงดูเด็กส่วนใหญ่คุณภาพต่ำ ขาดครูพี่เลี้ยงที่มีคุณภาพ ที่สำคัญ สังคมขาดกลไกที่เข้มแข็งในการกำกับดูแลสถานเลี้ยงดูเด็ก

สถาบันครอบครัวมีบทบาทมากที่สุดต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย เพราะเป็นจุดเริ่มต้นของทุกสิ่งทุกอย่าง ความสุข ความรัก ความอบอุ่น จริยธรรมรวมทั้งพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาอันเป็นองค์รวม (Holistic) เกิดขึ้นในครอบครัวซึ่งเป็นสถาบันพื้นฐานของสังคม เด็กเริ่มต้นเรียนรู้เกี่ยวกับตนเองและโลกภายนอกจากครอบครัว ครอบครัว จึงเป็นสถาบันทางสังคมที่มีอิทธิพลอย่างยิ่ง ต่อการพัฒนาศึกให้เติบโตรอบด้านอย่างมีคุณภาพ สอดคล้องกับ บทวิเคราะห์และข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาเด็กไทย ของคณะกรรมการการศึกษาอบรมเลี้ยงดูเด็ก ปี พ.ศ. 2535 (สายญาติ เพ็ญชมร, 2541) พบว่า การอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อน 6 ปี จะมีผลไปตลอดชีวิต หากเด็ก

ได้รับการดูแลที่ดี และได้รับความอบอุ่นอย่างเพียงพอก็จะทำให้เด็กเป็นคนอารมณ์ดี อารมณ์แจ่มใส สดชื่น มองโลกในแง่ดี รู้จักรักคนอื่น เพราะฉะนั้นวัยก่อนประถมศึกษา จึงเป็นวัยทองของชีวิต หากต้องการให้พลเมืองเป็นอย่างไร ก็สามารถทำได้โดยการปูพื้นฐานให้กับเด็กตั้งแต่อ่อน 6 ปี ด้วยเหตุนี้แบบแผนหรือวิธีการอบรมเลี้ยงดู จึงเข้ามามีบทบาทสำคัญสำหรับการพัฒนาทุกๆ ด้านของเด็ก จากความสำคัญและความจำเป็นอย่างเร่งด่วนเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย ซึ่งเป็นรากฐานของชีวิต ที่ควรได้รับการดูแล ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการวิจัย เรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรม การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย สำหรับผู้ปกครองจังหวัดมหาสารคาม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยสำหรับผู้ปกครองจังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อหลักสูตรการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย สำหรับผู้ปกครองจังหวัดมหาสารคาม

สมมุติฐานของการวิจัย

1. หลังจากการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม ผู้ปกครองมีความรู้ ความเข้าใจสูงขึ้น
2. หลังการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม ผู้ปกครองมีความพึงพอใจระดับมากต่อการเข้าร่วมอบรม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ได้หลักสูตรในการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยที่มีประสิทธิภาพและสามารถนำไปใช้ในการฝึกอบรมผู้ปกครองได้เป็นอย่างดี
2. ได้คู่มือการใช้หลักสูตรในการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยที่เหมาะสมกับผู้เรียน
3. ผู้ปกครองได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย ได้ทักษะในการแก้ปัญหา และจิตสำนึกในการเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีความสุข

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียน บ้านเชิง ต.เลี้ยว อ.เขียงยืน จ.มหาสารคาม
 - 1.2 กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ปกครองนักเรียน ศูนย์เด็กเล็กบ้านเชิง จำนวน 30 คน ใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้มาโดยความสมัครใจ
2. ขอบเขตด้านเนื้อหาสาระ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and development) พัฒนาขึ้นมาจากทฤษฎีพัฒนาการทางบุคลิกภาพของ Freud และ Erikson ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา Piaget ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของ Kohlberg
3. ขอบเขตด้านพื้นที่ เป็นการฝึกอบรมผู้ปกครองเด็กปฐมวัย องค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดมหาสารคาม
4. ขอบเขตด้านเวลา ใช้เวลาทดลอง 2 วัน
5. ขอบเขตด้านตัวแปร ตัวแปรที่จะศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วยตัวแปรอิสระ ได้แก่ หลักสูตรการฝึกอบรม และตัวแปรตาม ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจ และเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดู
6. ขอบเขตการฝึกอบรม ใช้ฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วม ซึ่งใช้หลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม คำนึงให้ผู้อบรมเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้
7. ขอบเขตด้านประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรม ตัวชี้วัดคะแนน ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดู (Pretest - Posttest)

ข้อตกลงเบื้องต้น

หลักสูตรฝึกอบรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย สำหรับผู้ปกครอง เหมาะสมสำหรับพ่อผู้ปกครอง ที่มีความสามารถในการอ่านหนังสือได้ และจัดแบ่งเวลาเพื่อการทำกิจกรรมร่วมกับเด็ก

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

1. การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การนำความคิดเกี่ยวกับกระบวนการฝึกอบรม มาสร้างเป็นวิธีการที่ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม มีความรู้ความเข้าใจ และมีเจตคติที่ดีต่อการอบรมเลี้ยงดู ประกอบด้วย การสร้างหลักสูตรการฝึกอบรม การทดลองใช้การฝึกอบรม การปรับปรุงเพื่อนำเสนอหลักสูตรการฝึกอบรม

2. เด็กปฐมวัย หมายถึง เด็กที่มีอายุ 3 - 5 ขวบ

3. การพัฒนาเด็กอย่างมีคุณภาพ หมายถึง การส่งเสริมพัฒนาการของเด็กโดยใช้ทฤษฎีพัฒนาการ เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาอย่างเหมาะสมกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม

4. ผู้ปกครอง หมายถึง พ่อแม่หรือผู้รับผิดชอบในการอบรมเลี้ยงดูโดยตรง

5. ผู้ให้การฝึกอบรม หมายถึง ผู้ที่มีความรู้ ความสามารถในเรื่องการอบรมเลี้ยงดู เด็กปฐมวัย ทำหน้าที่ให้ความรู้ ให้คำปรึกษา ให้คำชี้แจง ให้ข้อเสนอแนะแก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมตามหลักสูตรนี้ ทำให้การฝึกอบรมดำเนินไปด้วยความราบรื่น และประสบผลสำเร็จตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้